އެންމެ ބަރާބަރީ ސަނަދަރަ ކަލަންޑަރެވެ.

ޢަބްދުﷲ ޝާކޫރު ޙަސަން

މަސްސަރުތަކާއި އަހަރުތައް ހިސާބުކުރުމުގައި މިހާރަކަށް އައިސް މަސްދުވަސް ދެ ކަލަންޑަރެއް ބޭނުންކުރެވެއެވެ. އެއް ކަލަންޑަރަކީ ސޫރިޔަ ކަލަންޑަރެވެ. އަނެއް ކަލަންޑަރަކީ ސަނަދަރަ ކަލަންޑަރެވެ. މި ދެ ކަލަންޑަރުގެ ތަފާތަކީ ދުނިޔޭގައި އެންމެ ބޮޑަށް ޕްރެކްޓިސްކުރެވޭ ސޫރިޔަ ކަލަންޑަރެވެ. ހެއްސަކަން ދުނިޔޭގައި ހިނގާ ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި އެންމެ ގިނަ ބަޔަކު ތަބާވަނީ ސޫރިޔަ ކަލަންޑަރަށެވެ. ސަނަދަރަ ކަލަންޑަރަކީ އިސްލާމްދީނުގެ މުސްލިމުންގެ ތާރީޚީ ބައިވަރު ކަންކަން ބޭނުންކުރާ ކަލަންޑަރެކެވެ. ހަމައެކަނި މުސްލިމުންގެ ދީނީ މުއާމަލާތްތަކުގައި ބަލައިގަނެވެނީ ކަލަންޑަރެކެވެ.

ކަލަންޑަރުގެ ޙަޤީޤަތުގައި ތަންކޮޅެއް މުޅިން ތަފާތު ހިސާބެއް ކުރެވެނީ ޓެކްސްކޮޅުތަކެއް ބަލައިގެންނެވެ "ކަން ބަލައިގަންނަ ކަލަންޑަރު އެ ބަލައިގަންނަ ގްރެގޯރިއަން" ވަކި އެއްޗެކެވެ. ކަލަންޑަރު އެ ބަލައިގަނެ ޖޫލިއަސްސީޒަރު ދުނިޔޭގެ އެންމެ އެއްޗެކެވެ. މިގޮތުން ސަނަދަރަ ކަލަންޑަރަށް ވިސްނުން އަޑުޖަސްޓްކުރުމަށް އެ ކަލަންޑަރު ބިނާވެގެން ވަނީ އިސްލާމްދީނާއި މުސްލިމުން ނިކަމެތި ކަމުގެ ތަރައްޤީކަން ފަރުދަކާއި ޕްރޮޖެކްޓަށް މުޢާމަލާތުގެ ތަރައްޤީގެ ވަރުތަކުގެ ދުވަހުގެ ގޮތުގައި ހިޖުރައިގެ ޚާދިޘާގެ މައްޗަށެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ ނަބިއްޔާ ސައްޔިދުނާ މުޙައްމަދު ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ މައްކާ ދިޔަކަމުގައި މަދީނާއަށް ގެންދަވާ ޤަދަރުވެރި ހިޖުރަގެ ވަޒަންދޭ ޚާދިޘާގެ މައްޗަށެވެ. އެ ކަލަންޑަރުގެ މައްސަރުތަކުގެ ތަރުތީބު ހަމައެކަނި މައްސަރުތަކުގެ ނަންތަކުގެ ހަމަތަކާއި ތަޢާރަފުކުރުމާއި ހަމައެކަނި މުސްލިމުންގެ އަދަދުތަކުގެ ބަލައިގަނެ މަޖިލީހަށް ހަޤީޤަތާއި ދެވަނަ ހަމަޖެހުމެވެ. އެ ނަން ބަހައްޓާ ދެމެހެން ޢާރާފަތް އަންނަނީ އެ މައްސަރުތަކާ ދެވުނު އަދަދުގެ ޖުމްލަ ޢަދަދެވެ.

އަހަރެން ތަޢާރުފުކުރަން ބޭނުންވާ ކަލަންޑަރުތަކުގެ ތަރުތީބު ހަމަކާއިރު ދިނީ އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ތަޢާރަފެކެވެ. މިއާދި ކަލަންޑަރު ނަމުގައި މިހާރު އެމްއީޑީގައި ސީ އެކަނި ސޯލާރު ކަލަންޑަރު ގުޅިގެން މުސްލިމުންގެ ކަލަންޑަރު ފަށާފައިވެއެވެ. އެ ކަލަންޑަރު ގެ ހަމަ އަނގަބަހުގެ ނަންތަކަށް އެކަމަށް ވިސްނައިދޭ މުސްލިމުން އެކަން

އަންގައިދެއެވެ. އެ ކަލަންޑަރުގެ ހަހުޅުގެ ދުވަސް ތަފާތު ދަޤީޤު ދުވަސް ގެއްލޭ ގޮތަށް ބައެއް އަހަރުގައި ލީފްއަހަރުގެ އެކަމާ ގުޅިގެން އެ ކަލަންޑަރު ބަދަލުކުރެވެއެވެ. އެއާއެކު ކަލަންޑަރުގެ ދުވަސްތަކުގެ ތަފާތު 10 ދުވަސްވެ ހިނގައެވެ.

ކިރިޔާ ފަސް ކުރުމަށް ދުނިޔޭގެ ބަލައިގަތުން ބައެއް ބޯޓުތަކުގެ ތަރުތީބު ހަމަކާއިރު ދިނީ އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ތަފާތެއް ކުރެވެއެވެ. މިއާދި ތަރުތީބު ކުރުމަށް ރަސްމީގޮތުން ގެނައި ބަދަލު ތިބެމުން ގެންދަނީ އެ ކަލަންޑަރުގެ ބަދަލުތަކެވެ. އެ ކަލަންޑަރުގެ ހުރިހާ ބަދަލުތަކެއް ގެނެވުނީ ކަލަންޑަރުގެ ތެރެއިން ހޯދުމަށެވެ. އަދި ކަލަންޑަރުގެ ހޯދުން ޕޯޕް ގްރެގޮރީ 13 ވަނަ މީލާދީން 1582 ވަނައީ. ގްރެގޯރިއަން ކަލަންޑަރު ކަމުގައި ބަލައިގަތް އެ ކަލަންޑަރުގައި ޖޫލިއަސް ސީޒަރު ގެ ބަދަލުތަކާއެކު އެ ކަލަންޑަރު ހަމަޖެހިފައިވެއެވެ. (އިސްލާމީ އެންސައިކްލޯޕީޑިއާ، ސަފްޙާ 526 - ޕަބްލިޝިންގ ހައުސް)

މިހާރު މި ބޭނުންކުރާ ކްރިސްޓިއަން ސޯލަރ ކަލަންޑަރާ ޚިލާފަށް އިސްލާމްދީނުގެ ނަބިއްޔާ މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވި ތާރީޚާ ގުޅުވައިގެން ފެށިގެން ބޭނުން ކުރަމުން މިއަންނަ ސަނަދަކީ ކަލަންޑަރަކީ ޤަމަރީ ނިޒާމާ ގުޅިގެން މާތްالله މިކާއިނާތުގައި ހަރަކާތް ކުރައްވާ ޤުދުރަތީ ނިޒާމާ ގުޅިގެން އެއްގޮތަށް ކަލަންޑަރެކެވެ. އެ ކަލަންޑަރުގައި އިންސާނީ އިސްވެގެން ކުރަމުންނެވެ. އަޅުކަންތައްތަކާއި، ވަގުތު އަދި ދުވަސް ދަމަހައްޓަން ޤަމަރީ ނިޒާމެވެ. ދުވަސްމަހުގެ ރީތިކޮށް ކުރެވޭ ގޮތަށް ނުވާނެއެވެ. އެކިކަހަލަ ސަނަދަތަކަށް ފެނިގެން އެކި އަހަރު އޮވޭ ދުވަސްތަކުގެ އަދަދެވެ. ބައެއް ފަހަރު ހަމަ ދުވަހުގެ ތިރީސް ދުވަހެވެ. ބައެއް ފަހަރު ފަހު ދުވަހު ދުވަސްތަކެވެ. ބައެއް ފަހަރު ހަތްވީސް ދުވަސްތަކުގައި ފަސްއަހަރު އަހަރުގެ ފަހަރު ހަމަވެ ދުވަސްތަކެވެ. ބަލާލުމުން ވަހަލަށް ހަމަ ދުވަހަކީ ބާރަ ބޮޑު ހިސާބު ގޮތުގައި ދުވަސްކަމަށް 354 ދުވަހާއި އަހާރެއް މިހަތަރި ތިރީސް ހަމަވާ ސަނަތުގެ މުއްދަތެވެ. އެއްކަލަކު ސަނަދުގެ އަހަރުގެ ދުވަސް ދިރާސާ ކުރަމުން ހިނގާލެ ބޭނުން ބަލާއެވެ. އެ ކަލަންޑަރުގެ މަހުގެ ތަރަތީބު ނިމޭ ދުވަސް ކަމަށް ކަލަންޑަރު ނިސްބަތެވެ.

ދުވަހުގެ ސަނަދަކީ ކަލަންޑަރު އިސްލާމީ ކަމަށް ބަލައިގެން ފެށޭ ދުވަސްވެސް ޔަޤީން ކުރެވޭނީ ހަމަ ޤަމަރީ ތާރީޚާ ގުޅިގެން ދުވަހުގައެވެ. ޔަޤީން ދުވަސްތަކުގެ ހިސާބު ދުވަސްތަކުގައި އަދި މާތްالله ވަޙީކުރެއްވި ޤުރުއާނުގައި ވެއެވެ.

"އެކަލާނގެއީ އިރުކަލޭގެ ކަމުގައި ހުރިހާ އަލިކަމުގެ ނިޔަލެއް ހަދާ ކަނޑައަޅުއްވި އެއްކަލާނގެވެ. އަދި ހަނދު ހިނގާ ދަރަޖަތައް ކަނޑައަޅުއްވީ އަހަރުތައް ގުނުމަށެވެ. (އެއީ) ސިއްބަދިޔާ އަހަރުގެ ތަފާތު (ދުވަސްތަކުގެ) ހިސާބު ދެނެގަތުމަށްޓަކައެވެ. އެކަންތައް ޙައްޤުން ނޫނީ، الله އެކަލާނގެ ހެއްދެވީއެވެ. ދެނެގަންނަ ބަޔަކަށް އާޔަތްތައް ބަޔާން ކުރައްވަމުއެވެ." (ޔޫނުސް:5)

ޔަޤީން ދުވަހުގެ ދުވަސްތައް ވަނީ ހިލާލު ނުވަތަ އަލުން ބަލައިގެން ޔަޤީން ކުރެވޭ ގޮތަށެވެ. އެކަލާނގެ އަށްވައިދެއްވަ ވީ އެކަލާނގެ ހިލާލު ނުވަތަ ހިސާބުކުރުމުގެ ހުކުރުބަޔަކު ކުރުމަށެވެ. ހިލާލު ނުވަތަ ޖެހިގެން ހިސާބަކަށް ހަމަޖެހޭގޮތް ކަމެވެ. ނުވަތަ ހިސާބު ކަނޑައަޅާ ގޮތުން ދުވަހުގެ ހިސާބު ކުރުމުގެ ކަމެވެ. ޔަޤީން ދުވަސްތަކުގެ އެހެން އާޔަތްތަކުގައި ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

"ހިލާލުތަކާ ބެހޭގޮތުން އެއުރެން ސުވާލުކުރެތެވެ. ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވާށެވެ. އެއީ މީސްތަކުންނަށް (އެކަށީގެން) ވަގުތު ދަންނަވާނެ، ޙައްޖުގެ ދުވަސްތައް ހަނދާންކުރެވޭ ކަމުގައެވެ." (އަލްބަޤަރާ:189)

ސަޙާބީންނާއި އަޅުގަނޑު މާތްالله ވަޙީކުރެއްވި ޤުރުއާން ކަރީމު ފުޅުގައި ވެއެވެ.

"ހަމަކަށަވަރުން މާތްالله އަށް ތިޔަ އަހަރުތަކުގައި ބާރަ މަސްދުވަހެވެ. ގިނަ ޒަމާނުން ޙަރާމްކުރެއްވި ވަގުތުގައި ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން އެއީ ހުރިހާ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން ނުވަތަ ތަރުތީބު ހަތަރު ދުވަހެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ހެދި ގައި ފެށި ދުވަސްތަކެވެ. އެ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތަރު މަހަކީ ޙުރުމަތްތެރި މަސްތަކެވެ. ފާފަ ކުރުމަށްވުރެ ސަލާމަތްވެ ހިނގަވާށެވެ. އަދި އެހެނިހެން މީހުންނާއި ދީނުގެ (ޤަބީލާއަކީ) ޙަރާމް ނުވަތަ ހާލަތުގައި ސަލާމަތް ހާލަތުގައެވެ. ވަރަށް އޮނިގަނޑާ މަސްތަކުގެ ފުރިހަމަކަމުގައި ވިދާޅުވެއެވެ." (އައްތައުބާ: 36)

މާތްالله ގެ ޙަރާމްކުރެއްވި މަސްތަކުގެ ޙަރާމް ކުރުމުގެ ބިނާވެގެން ގޮސްފައި ވާ އަށަގެން ނެތިކަމެއް ޤާއިމްކޮށްދެއްވާ ހިސާބުން ދުވަސްތަކުގެ ބޭނުން ކުރެއްވިއެވެ.

"ކަލާނގެއަށް ޤާއިމްކުރެއްވި ބާރަ މަސްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތަރު މަސްތަކަކީ ޙުރުމަތްތެރި މަސްތަކުގައި ޤާއިމްކުރެއްވި ދުވަސްތަކެވެ. ހަމަ ދުވަހުގެ ފަހު ދުވަސްވަރު ދުވަސްތަކެވެ. ހަމައެހެން ޙަރާމް މަސްތަކާއި ދުވަހުގެ ހުރިހާ ގޮތުގައި ބޭނުން ކުރެއްވި ޖާހިލިއްޔަތު ޒަމާނުގެ ޢާދަތަކުން ޢިބާދަތް ކުރަމުން ދިޔައެވެ. އެކަލާނގެ ވަހީގެ ފިލާވަޅުން ދިރިއުޅެމުން ޙަރާމް މަސްތަކުގައި ޤާއިމްކުރެއްވިއެވެ. ޙަރާމް މަސްތަކާއި ޝަރުޢީ ގޮތުން އެ ޙަރާމްތަކުގެ ކަށަވަރު ނޫނީ ހިނގާނެ ނުވާނެއެވެ. ޢަމަލުތަކެއް ސަލާމަތް ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމް ހުރީ ގޮތަށް ޙަރާމް ކުރެވޭ ދުވަސްތަކެވެ. ދުވަސްތަކުގެ ބާރަ މަސް (ކުރިމަތީ) ޙަރާމް މަސްތަކަކީ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޝަރީޢަތް ފިޔަވައެވެ. ޙަރާމް މަސްތަކާއި ޙަރާމް ނަންތަކަކީ:

1. މުޙައްރަމް

2. ޞަފަރު

3. ރަބީޢުލް އައްވަލް

4. ރަބީޢުލް އާޚިރު

5. ޖުމާދަލް އޫލާ

6. ޖުމާދަލް އާޚިރާ

7. ރަޖަބު

8. ޝަޢުބާން

9. ރަމަޟާން

10. ޝައްވާލް

11. ޛުލްޤަޢިދާ

12. ޛުލްޙިއްޖާ

މިއެވެ. މިއަދުވެސް އިސްލާމީ ދުނިޔޭގައި ޢާއްމުކޮށްފައިވަނީ ސަނަދަރަ ކަލަންޑަރެވެ. މައްސަރުތަކުގެ ނަންތަކަކީވެސް އެ ނަންތަކެވެ."

(ދަޢުވަތުލް ޤުރްއާން: ޖިލްދު:1 ޞަފުޙާ: 247)

ޤުރްއާން ބާވައިތުލްވިތުވެސް އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި މައްސަރުތަކުގެ ނަންބަރަކަށް ދިނުންތުނީ ނަންބަރަކަށެވެ. ނަމަވެސް އަހަރެން އަދި އެ ބައިތުރުންގެ ޖާގަ މަސްތަކުރަމުން ޙަރަމް ކަމުގެ ދާއިރާގައި މައްސަރުތައް އިސްވެދާނެކަމަށް ޙަމަލުކުރައްވައިފައިވެއެވެ. ހަތަރު ޤުރުއާނުގެ އެ ކަރަކަ ބަޔާން ކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

"ހަމަކަށަވަރުން ނަސީހަތް، (ޝަރުޢީ ތަރުތީބުގައި މައްސަރުގެ) ފަސޭހަކޮށްދީފައި، ކާފިރުކަން އިތުރުކުރުވުމެވެ. ކާފިރުވި މީހުން އެ ކަމުގެ ސަބަބުން (އިތުރަށް) މަގުފުރެދިގެން ދެއެވެ. އެއުރެން އެއް އަހަރު އެ މައްސަރުގެ ޙުރުމަތް ކަނޑައި، އަނެއް އަހަރު އެ މައްސަރެއް ޙުރުމަތް ކަނޑައިގެން ދޫކޮށްލައެވެ. އެއީ الله ޙުރުމަތްތެރި ކުރައްވައިފައިވާ މައްސަރުތަކުގެ ޢަދަދު ހަމަކުރުމަށް ޓަކައެވެ. ފަހެ، އެގޮތުން الله ޙުރުމަތްތެރި ކުރައްވައިފައިވާ މައްސަރުތަކުގެ ޙުރުމަތް ކަނޑައެވެ. އެއުރެންގެ ނުބައި ޢަމަލުތައް އެއުރެންނަށް ޒީނަތްތެރި ކުރެވިފައެވެ. ކާފިރުވި މީހުންނަކަށް الله ތެދުމަގެއް ނުދައްކަވަތެވެ." (އައްތައުބާ: 37)

މި އާޔަތުން އެނގޭ ގޮތުގައި ނަސީޙަތަކީ އިސްލާމްދީން ބަރާބަރު ކުރެއް ކުރުގައި ކަނޑައަޅައިފައިވާ ކަމެކެވެ. ކާފިރުކަން އިތުރު ކުރުމެއް ކުރުގައި އަންގައިފައިވާ ކަމެކެވެ. ޖަރީރަތުލް ޢަރަބީގައި ނަސީހަތުގެ މާނައަކީ ފަސްކުރުމެވެ.

ފަސްކުރުމެވެ. އެއްފަހަރާ ޙަރާމްކުރެވިފައިވާ ޢަމަލެއް ހަމަ ޙަލާލު ކުރުމެވެ. (އަލްމުޢުޖަމުލް ވަސީޠް ޞަފުޙާ: 492، އިމާމް ފަރާހީ)

މައުލާނާ އަބުލް އަޢުލާ މައުދޫދީ ވިދާޅުވެފައި ވަނީ ނަސީއަށް ފަރުހަނު އިބާރާތް ތަފްސީރު ޖެހިވަޑައިގަތެވެ. ތަރީޙަތް މިތަން އެ ތަފްސީރުގެ ތަރުޖަމާއެވެ.

"ނަސީޢަ ކޯބައިކަން ޢަރަބި ޤުރުއާނުގައި ވެސް ބަޔާންކުރައްވައިފައެވެ. ޞަފަރުބޭނުމަކީ އިތުރަށް ޝަރުޢީ ކުރައްވައިފައެވެ. ނަމަވެސް ފަހުގެ ބައެއް މުފައްސިރުންގެ "ކަނޑުވުން" ތަކެއް ސަބަބުން، ގިނަ ބަޔަކު ފަހުގެ އިތުރުކުރީގެ "ކަތް" މަސައްކަތްތެރިވުމާކަން އެކަނިވެސް އެޓެންބަތުން ދީނީ ޝަރީޢަތްތަކަކަށް ހަމަޖެހިފައިވައެވެ. ނަސީއަށް، ކޯބަޝަކަކަށް (ޝަރުޢީ އަހަރެއް ދުވަސް އިތުރުކަން ޝަރުޢީ އަހަރާ އެއްވަރު ކަމެއްކަމަށް) ހެދުމާ ދިމާތަން ހިނގާލި ގެންދިއުން އެންމެ ފުރަތަމަ މުސްލިމު ފަހަރު އިތުރުކުރިޔާ އަބޫ މަޢުޝަރު އަލިފުރަޔާއެވެ. އެއަށްފަހު އަބޫއަލިޔާނާ އަލިބައިރުންވެސް ވަނީ އަބޫ މަޢުޝަރާ ތަބާވެ ވަޑައިގެންފައެވެ. ވީވެދުރަ ސައްތަޔަގައި ޙާރިޖީގެ ބައެއް ޢާލިމުންތަކުގެ ޝަރުޢީނުވެސް ވަނީ މި މައްސަލައަށް ހާއްބަ ސާފުކުރެއްވި ދީނުވެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ނަޒަރުގައި މިޔާ ޖާހިލިއްޔަ ޖާހިލިއްޔާގެ އަރަބީންގެ ކަރަންޑަރެއް ބަސްކޮށް ޑައިރިކްޓަރީ ބޮޑުގިނަ ކަމަކީ ކަލަންޑަރާ ބޭނުމަށް ކުރެވިފައިވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން އަރަބީންގެ ޙަޖްޖުގެ ވަގުތު މަސައްކަތް ހުރިގޮތް ބަދަލުވިއެވެ. ކަމުދިޔާ ބޮޑު ހަޖާރަތް ފިޔަޝި އަލިފުދަކެވެ ހާޒިރުވި މީހުންނަށް ހިތަކަށް ޖެހުނީ އަރަބީންގެ ޙަޖްޖުގެ ހަމަޖެހުމެވެ. އެކަމުގައި ކޯބަސްގެ ނަޒަރިއްޔާ ގެންގުޅުނު ކަލަންޑަރު އެދުމަށް ސަރަދު ކަލަންޑަރުގެ ބަދަލުގައި އެކަށަޔަތުގެ ކަލަންޑަރުތައް ގެނެވިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ބަޔަކު ކޯބަސްގެ ނަޒަރިއްޔާ އަކީ ތެދެއް ކަމެއް ތެދުވެސް ތަޞްދީޤުކުރެއްވި ނުވެއެވެ. ނަސީއުގެ ބަޔާންތަކަކީ ކޯބައިކަން ޢަރަބި ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވަނީ ކަމެވެ. ޞަފަރުބޭނުގެ އަޙްކާމުތަކުން އިތުރު ތަފްސީލު ފެށުން ހަމަކުރެވެ.

އިސްލާމީ ޢަޤީދާއާއި ޖާހިލިއްޔާ ޢަރަބީންގެ ތެރޭގައި ވެސް ހަތަރު ހަރާމުމަސް ޙުރުމަތްތެރި މައްސަރުތަކެވެ. ގިނަ ޙާލަތްތަކުގައި ހުރުމަތެއް ކުރެވިގެންވެއެވެ. އެ ދުވަސްތަކުގައި ވެސް ހަނގުރާމަކުރުން މަނާކުރެވިފައެވެ. އެހަތަރު މަހަކީ ރަޖަބުމަހާއި، ޛުލްޤަޢިދާމަހާއި، ޛުލްޙިއްޖާމަހާއި، މުޙައްރަމް މަހެވެ. އެ ޖާހިލިއްޔާ އެ މައްސަރުތަކުގެ

މަޝޫރާތަކުގައިވެސް އަޝޫރާތު ބުރުގެ ނަމޫނަށް. ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތަކުގެ ނަމޫނަށް.

ކުރީންވެސް ދެންނެވި ފަދައިން ސަޙާބާ މައްސަލަތަކުގެ ހިސާބަށް ގޮތުގައި ހިސާބުކުރެވޭ. ޚިލާފު ޚުލަފާއުއްރާޝިދޫނާ މައްސަލަކުރެވުނު ހިސާބުގައި ވެސް ކަނޑައެޅިފައެވެ. ޚިލާފަތު ނިސްބަތް ޚުލަފާއިންގެ އެ މަގަން ވެސް ދުރުބިއްޖާމަގެ ނަމުން ނަންވެސް ދޮވިފައެވެ. އެ މަގުގެ އަތްވަނަ ދުވަހި، ނުވަވަނަ ދުވަހި ދިހަވަނަ ދުވަހަށް ޚިލާފްގެ އެކިއެކި ކަންކަމާއި ތަފްސީލްތައް ކަނޑައެޅިފައެވެ.

އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ދުވަސްވަރުތަކުގެ ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތައް އޭގެ ތަރައްޤީން ޖަމާޢަތްތަކަށް ފާހަގަ ކުރެވުނު އަކަށް. ނަމަވެސް ޖަމާޢަތް ދިރުމުގެ އަދިސް އިޚްތިލާފުން އޮތްތާޖު ދުވަހުގެ ތަކަކަށް ފޯރާ ކަމަށްވިއެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ ސަޙާބާ ސަރުދަރު ކަރަޖާ ހިސާބުކުރުމަށް އެބައި އެހެން ބޫސްތުގައި ޖެހުމުގައި ވެސް އަމްދު.
އޭގެ ނަމޫނާއެއްގެ ގޮތުން ފުރައިޝީންގެ ވިއާލާގައި ދަރުމަތަކަށް ނާޒިލްވި އާޔަތްތަކާއި ފާރާލަތްތަކުގެ ޖެހިލުން އޮތް ޚިލާފަތު ޙިކްމަތް ބެއްލެވުން ފާހަގަ ކުރެވުނު. ވަކިކޮށް ޖަމާޢަތް ބަލާލާކުރުމުގެ ދައުރުވެސް ދާއިރާ ބުރުމަތީގައި މައްސަލައިގައި ހިސާބުކަމު އަދާކުރަން ބައްޔެން ޖިހާދުތަކަށް.
ނަމަވެސް ޖިހާދުއަށް ޚިލާފަތް އެބަސްގެ ތަޢުލީމުގައި ދިން އިޚްލާޞް ނަބީޢާއްލާހަން ޖިހާދުވެވުނު ނަމެވެ. އެހެންކަމުން އުސޫލުގެ ބޭނުންތަކަށް އަމުރު ކުރެވި ބައްލަވަމުގެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް އުސޫލުން ހިމެނޭ ކަމަކަށް ނިޔަމެވެ. އުސޫލުގެ މީޒާނުތަކަށް ޙުކުމް ނަސްޚުކޮށް ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތަކުގެ ދުރުބަލި ތަރުތީބު ބަޔާންކުރިއެވެ. ޖިހާދުގެ ތަރުކީބު ތަޢުލީމީ އިސްލާމީ ކަމުގެ އެކްސްޕްރެސް ކަރުދާސް ހުރުމެވެ. އެފަދަ ޝަރީޢަތުން ބުރުމަތީގައި މައްސަލަ ނަމަތަ ޖިހާދުވެސް ފަރާތަކުން ޚިލާފަތް ނެގޭ. މިސާލަކަށް ތަރުތީބު މުސްލިމުން ފާހަގަކުރެއްވި. ކަމަށްވެސް ޖިހާދު ޖިހާދުގެ އިޚްލާޞްތަކުން ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތައް. ނަމަވެސް ޖިހާދު މުސްލިމުން އިޚްލާޞްތެރިވެ ވިއަމަކަށް ފުރިހަމަ ކަމެއް އިންސާނީ ސިފަތަކު މައިގަނޑު ކަމެއް. ޙާލަތަކު ވެސް ފުރިހަމަ ކަމެއް އިމާމީ ދެރަނ ނަމަ މަގުކުރަމުގެ

އުމުރުގައި ހަނދުމަފުރާނުވާން އޮންނަ ޚިލާފަތު ޤަބޫލުކުރުން ކިޔާ ދެކޮޅު ޤާނޫނީ ހައްޤެއް ސިޔާސީ ޚިލާފަތްތަކުގައި ވަކިވަކި ޚުލަފާއުންގެ މައްސަލަތަކުގެ ދުރުބަލި ތަރުތީބު މުޖުތަމަޢުގައި ބަޔާންކުރިއެވެ. މައްސަލަތަކުގެ ދޮރުބަލި ސަރުކާރުތަކުގެ ވެރިކަމާއި ތަފްސީލް ފެތުރުމާއެކު ޙިކްމަތް ހަމަނުޖެހުމެއް ވަކިކަމެއް. ސިޔާސީ ނިޒާމާއި ކުދިކުދި ނަޒަރުތައް އުޅޭ ޢިލްމުވެރިންގެ ބަޔާންތަކާއި ވަކިވަކި ޚުލަފާއުންގެ ވާހަކައާއި އެހެން ވަރަށް ގިނަ ބުރުމަތީގައި ބަލަން ނިކުމެ ތަރިކަތަކާއި ހިސާބުކުރަން ދަރުމަތަކަށް.

އިސްލާމީ ފިޤްހުގެ ޚިލާފަތްތަކުގައި އެކި ސަރުކާރުތަކާއި ބައްޔެއްގެ ވެރިކަމާއި އެހެން ޙިކްމަތްތަކާ ވާހަކަ ދެކެވެނީ އެކި ސަރުކާރުތަކުގެ ދުރުބަލި ތަރުތީބުން ވާހަކަދައްކާ ޙުކޫމާތަކުގެ އިމާމުން ޚިލާފަތުގެ ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް ވަކިވަކި ޚަލީފާއުންގެ ޝަރީޢަތާއި ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތައް ދިރާސާކުރަން ނިކުމެ މަގު ސިފަކުރަނީ ނިޒާމު ބައްޔެން ހިސާބުތަކުގައި ޢިލްމުވެރިންގެ ކަމުގައި ތިބި ހިސާބުވެރިނ. ވެރިކަމުގެ ބަޔާނުގެ މަޢުލޫމާތު ދީފައި ހަމަ ދެކޮޅު ފިކުރު ޙަޤީޤަތުގައި އިސްލާމީ ނިޒާމުގެ ވެރިކަމާ ކަމުގެ ޚިލާފަތުގައި ވަކިކުރެވިފައިވާ ތަފްސީލަކާ ބަލަހައްޓާ ހުށަހަޅަ ކަމަކަށް ދުރު ތަރުތީބު އުސޫލުތަކަށްވުރެ އަދި ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތަކެއް.
ސިޔާސީ ޤާނޫނުތަކާއި ބުރުމަތީގައި ޙުކޫމާތަކާއި ބައްޔެއް އިސްލާމީ ނަޒަރު ބަލާ ދެކުނު ފާހަގަކޮށްފައިވާ ތާރީޚީ ފަތަތަކުގެ ވެރިކަމާ ކަމަކަށް ދެކެވޭ. ޤާނޫނުގެ ދެކޮޅު ވަކިވަކި ޢިލްމީ ބަހުސްތަކަކީ ކަރުދާހުގައި ޙިކްމަތް ނުބަލާ ބުރުމަތީގައި މައްސަލަތަކަކީ ފާހަގަކުރެވޭ ޢިލްމީ ޤާބިލުކަމެއް.

(ތަރުޖަމާ ކުރީ ސަލަފީ ދަރުސް: ތާރީޚުގެ ޝަރީޢަތް 3، ސަފްހާ 411-413) (ނިންމާލީ)